

e-PORADNIK

POWIAT ŁĘCZYŃSKI

wydanie II/2021

www.pomocprawna.oic.lublin.pl
www.powiatleczynski.pl
www.oic.lublin.pl

poradnik przygotowany w ramach zadania publicznego realizowanego
w formie powierzenia zadania przez Zarząd Powiatu Łęczyńskiego

Publikacja bezpłatna.

E-Poradnik przygotowany w ramach umowy zawartej z POWIATEM ŁĘCZYŃSKIM - Nr WZS.273.3.1.2020 z dnia 16.12.2020r.o prowadzenie nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz edukacji prawnej w powiecie łęczyńskim w 2021r.

Realizator Zadania i Wydawca :

Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego "OIC Poland" z siedzibą w Lublinie

ul. Gospodarcza 26

20-213 Lublin

tel.: (81) 710-46-30

fax: (81) 746-13-24

e-mail: sekretariat@oic.lublin.pl

<http://www.oic.lublin.pl>

Polska Fundacja Ośrodków
Wspomagania Rozwoju Gospodarczego
„OIC Poland” w Lublinie

Autor artykułów:

Anna Rentflejsz – Radca Prawny

Lublin, lipiec 2021

Strona 1

Spis treści

1. Wprowadzenie – nieodpłatne porady prawne, nieodpłatne poradnictwo obywatelskie, edukacja prawna.....	3
2. Podział majątku wspólnego małżonków – co warto wiedzieć?	6
3. Darowizna w rodzinie a spadek– czym jest zaliczenie darowizny na schedę spadkową?.....	10

1. Wprowadzenie – nieodpłatne porady prawne, nieodpłatne poradnictwo obywatelskie, edukacja prawna

Nieodpłatna pomoc prawna i edukacja prawna świadczona jest zgodnie z ustawą z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej.

Miejsce świadczenia pomocy:

Dzień tygodnia	Godziny	Miejsce
Poniedziałek	12:00-16.00	Starostwo Powiatowe w Łęcznej Al. Jana Pawła II 95a, 21-010 Łęczna
Wtorek	12:00-16.00	Starostwo Powiatowe w Łęcznej Al. Jana Pawła II 95a, 21-010 Łęczna
Środa	08:00-12.00	Urzędu Gminy Cyców przy ul. Chełmskiej 42, 21-070 Cyców.
Czwartek	12:00-16.00	Gminny Ośrodek Kultury w Puchaczowie - Rynek 3, 21-013 Puchaczów
Piątek	08:00-12.00	Urzędu Gminy Cyców przy ul. Chełmskiej 42, 21-070 Cyców.

Zapisy na wizyty:

- ✓ telefoniczne: (81) 531 52 81, w godzinach pracy Starostwa Powiatowego w Łęcznej,
- ✓ za pomocą elektronicznego kalendarza wizyt: <https://np.ms.gov.pl/>
- ✓ e-mail: pomocprawna@powiatleczyński.pl

Na jaką pomoc możemy liczyć?

Nieodpłatna pomoc prawna obejmuje:

- ✓ poinformowanie o obowiązującym stanie prawnym
- ✓ oraz o przysługujących prawach i obowiązkach, w tym
- ✓ w związku z toczącym się postępowaniem przygotowawczym, administracyjnym, sądowym lub sądownoadministracyjnym,
- ✓ wskazanie sposobu rozwiązania problemu prawnego,
- ✓ przygotowanie projektu pisma w tych sprawach, z wyłączeniem pism procesowych w toczącym się postępowaniu przygotowawczym lub sądowym i pism w toczącym się postępowaniu sądownoadministracyjnym,
- ✓ sporządzenie projektu pisma o zwolnienie od kosztów sądowych lub ustanowienie pełnomocnika z urzędu w różnych rodzajach postępowań,
- ✓ nieodpłatną mediację

Nieodpłatne poradnictwo obywatelskie obejmuje:

- ✓ działania dostosowane do indywidualnej sytuacji osoby uprawnionej, zmierzające do podniesienia świadomości tej osoby o przysługujących jej uprawnieniach lub spoczywających na niej obowiązkach oraz wsparcia w samodzielny rozwiązywaniu problemu, w tym, w razie potrzeby, sporządzenie wspólnie z osobą uprawnioną planu działania i pomoc w jego realizacji. Nieodpłatne poradnictwo obywatelskie obejmuje w szczególności porady dla osób zadłużonych i porady z zakresu spraw mieszkaniowych oraz zabezpieczenia społecznego
- ✓ nieodpłatną mediację

Nieodpłatna mediacja obejmuje

- ✓ poinformowanie osoby uprawnionej o możliwościach skorzystania z polubownych metod rozwiązywania sporów, w szczególności mediacji oraz korzyściach z tego wynikających
- ✓ przygotowanie projektu umowy o mediację lub wniosku o przeprowadzenie mediacji
- ✓ przygotowanie projektu wniosku o przeprowadzenie postępowania mediacyjnego w sprawie karnej
- ✓ przeprowadzenie mediacji
- ✓ udzielenie pomocy w sporządzeniu do sądu wniosku o zatwierdzenie ugody zawartej przed mediatorem

Nieodpłatna mediacja **nie obejmuje** spraw, w których:

- ✓ sąd lub inny organ wydał postanowienie o skierowaniu sprawy do mediacji lub postępowania mediacyjnego;
- ✓ zachodzi uzasadnione podejrzenie, że w relacji stron występuje przemoc.

Kto może skorzystać?

Z porad może skorzystać każda osoba, której nie stać na odpłatne porady i która złoży stosowne oświadczenie.

Nieodpłatna pomoc prawna od dnia 16 maja 2020 r. obejmuje także sprawy związane z prowadzeniem działalności gospodarczej przez osoby fizyczne prowadzące jednoosobową działalność gospodarczą – niezatrudniające innych osób w ciągu ostatniego roku.

Inne informacje

Porady co do zasady udzielane są podczas osobistej wizyty w punkcie porad. W sposób szczególny z nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego skorzystać mogą kobiety w ciąży, które z porad prawnych skorzystać mogą poza kolejnością.

Osobom ze znaczną niepełnosprawnością ruchową, które nie mogą stawić się w punkcie osobiście, oraz osobom doświadczającym trudności w komunikowaniu się, o których mowa w ustawie z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się - udzielanie nieodpłatnej pomocy prawnej, może odbywać się poza punktem albo za pośrednictwem środków porozumiewania się na odległość, tj. w miejscu zamieszkania, przez telefon, po umówieniu terminu wizyty wskazując preferowany sposób udzielenia nieodpłatnej pomocy prawnej czy obywatelskiej.

Edukacja prawna

Edukacja prawna jest procesem ustawicznym, prowadzonym wobec obywateli w każdym wieku. Edukacja młodzieży szkolnej obejmuje wiedzę na temat podstawowych praw oraz obowiązków, funkcjonowania profilaktyki i zwalczania przestępstw a także funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości. Ma ona na celu zapobieganie wykluczeniu prawnemu w dorosłym życiu oraz uwrażliwieniu na potrzebę zachowania porządku prawnego.

Szczególną wartość w edukacji prawnej mają metody aktywizujące oraz zajęcia praktyczne poruszające zagadnienia prawne. Pozwalają one uczniom skonfrontować ich dotychczasowe doświadczenie i poglądy z uniwersalnymi wartościami oraz literą prawa. To wyposaża ich w wiedzę i kształtuje umiejętność rozwiązywania problemów.

2. Podział majątku wspólnego małżonków – co warto wiedzieć?

Z chwilą zawarcia małżeństwa między małżonkami powstaje z mocy ustawy wspólność majątkowa. Małżonkowie mogą jednak przez umowę majątkową małżeńską zawartą w formie aktu notarialnego ustawową wspólność majątkową małżeńską: rozszerzyć lub ograniczyć albo ustanowić rozdzielność majątkową.

WSPÓLNOŚĆ USTAWOWA obejmuje trzy masy majątkowe:

- ✓ majątek wspólny małżonków,
- ✓ majątek osobisty żony,
- ✓ majątek osobisty męża.

Zgodnie z art. 31 § 2 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, **majątek wspólny małżonków to w szczególności:**

1. pobrane wynagrodzenie za pracę i dochody z innej działalności zarobkowej każdego z małżonków;
2. dochody z majątku wspólnego, jak również z majątku osobistego każdego z małżonków;
3. środki zgromadzone na rachunku otwartego lub pracowniczego funduszu emerytalnego każdego z małżonków;
4. kwoty składek zewidencjonowanych na subkoncie, o którym mowa w art. 40a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2020 r. poz. 266, 321, 568, 695 i 875).

Do majątku wspólnego małżonków zaliczyć należy również wszystkie przedmioty zwykłego urządzenia domowego służące do użytku obojgu małżonkom, także w przypadku gdy zostały nabyte w drodze darowizny, zapisu czy dziedziczenia, chyba, że darczyńca, zapisodawca lub spadkodawca inaczej postanowił – art. 34 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego.

Wysokość udziału każdego z małżonków w majątku wspólnym -> Oboje małżonkowie mają RÓWNE udziały w majątku wspólnym (ZASADA), chyba że w umowie majątkowej małżeńskiej postanowią inaczej. Jednakże z ważnych powodów każdy z małżonków może żądać, ażeby ustalenie udziałów w majątku wspólnym nastąpiło z uwzględnieniem stopnia, w którym każdy z nich przyczynił się do powstania tego majątku – art. 43 § 2 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego. W myśl art. 43 § 3 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, przy ocenie, w jakim stopniu każdy z małżonków przyczynił się do powstania majątku wspólnego, uwzględnia się także nakład osobistej pracy przy wychowaniu dzieci i we wspólnym gospodarstwie domowym.

W czasie trwania pomiędzy małżonkami wspólności, czy to ustawowej czy umownej, żaden z małżonków nie może żądać podziału majątku wspólnego ani rozporządzać lub zobowiązywać się do rozporządzania udziałem, który w razie ustania wspólności przypadnie mu w majątku wspólnym lub w poszczególnych przedmiotach należących do tego majątku. Ustanie zatem wspólności majątkowej jest warunkiem przeprowadzenia podziału majątku wspólnego.

Wspólność majątkowa małżeńska, zarówno ustawowa jak i umowna, ustaje w następujących przypadkach:

1. w przypadku orzeczenia przez sąd rozvodu małżonków,
2. w przypadku orzeczenia przez sąd separacji małżonków,
3. w przypadku ustanowienia między małżonkami rozdzielności majątkowej, czy to przez zawarcie umowy majątkowej małżeńskiej przez małżonków czy na mocy orzeczenia sądu,
4. w przypadku ubezwłasnowolnienia jednego z małżonków.

Wspólność majątkowa małżeńska ustaje także w przypadku ogłoszenia upadłości jednego z małżonków, jednakże w takim przypadku dokonanie podziału majątku wspólnego przez małżonków jest wyłączone z mocy wyraźnego przepisu prawa.

W wyniku ustania wspólności majątkowej małżeńskiej małżonkowie **nie mają majątku wspólnego lecz majątki osobiste żony i męża, w skład których wchodzi dotychczasowy majątek osobisty każdego z małżonków i udział wynoszący co do zasady jedną drugą części w ich dotychczasowym majątku wspólnym.**

KIEDY MOŻNA DOKONAĆ PODZIAŁU MAJĄTKU WSPÓLNEGO:

- ❖ przed rozводом;
- ❖ w trakcie sprawy o rozwód;
- ❖ w czasie trwania rozvodu, ale w osobnej sprawie;
- ❖ po rozwodzie.

SPOSOBY PODZIAŁU MAJĄTKU WSPÓLNEGO:

- **podział w naturze** (np. wyodrębnienie dwóch lokali w budynku, podział pieniędzy). Jeżeli jednemu z małżonków w wyniku podziału fizycznego przypadną przedmioty majątkowe, których łączna wartość jest niższa niż wartość przysługującego mu udziału w majątku wspólnym, może domagać się od drugiego małżonka uiszczenia na jego rzecz **DOPLAT** celem wyrównania różnicy; nie można dokonać fizycznego podziału rzeczy, jeżeli byłby on sprzeczny z przepisami ustawy, społeczno - gospodarczym przeznaczeniem rzeczy albo pociągałby za sobą istotną zmianę rzeczy lub zmniejszenie jej wartości.
- **pryżnanie rzeczy jednemu z małżonków na wyłączną własność wraz z obowiązkiem SPŁATY na rzecz drugiego małżonka** (np. mieszkanie zostaje przy jednym z małżonków, który musi spłacić drugiego).
- **egzekucyjną sprzedaż rzeczy i podział sumy uzyskanej ze sprzedaży.**

Tryby podziału majątku wspólnego małżonków:

- ✓ **UMOWNY** (zgodna wola)
- ✓ **SĄDOWY** (co do zasady brak zgody)

Umowa o podział majątku wspólnego małżonków może zostać zawarta co do zasady w dowolnej formie, tj. ustnej, pisemnej zwykłej lub pisemnej kwalifikowanej (pismo z datą pewną, pismo z podpisem notarialnie poświadczonym, akt notarialny), przy czym jeżeli w skład dzielonego majątku wchodzi nieruchomości, użytkowanie wieczyste lub spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu umowa musi zostać zawarta w formie aktu notarialnego.

Dokonując umownego podział majątku wspólnego strony (małżonkowie/byli małżonkowie) mogą:

- podzielić między sobą cały majątek wspólny,
- ograniczyć podział tylko do części majątku wspólnego,
- przy ustalaniu wartości poszczególnych przedmiotów uwzględnić ich subiektywną wartość,
- dowolnie ustalić komu przypadną poszczególne przedmioty,
- dowolnie ustalić wysokość i terminy ewentualnych spłat czy dopłat.

Koszty umownego podziału majątku wspólnego -> zależne są od składu majątku wspólnego i formy w jakiej zostanie zawarta umowa. W przypadku gdy w skład majątku wspólnego małżonków wchodzi tylko ruchomości np. samochód osobowy, oszczędności to umowę o podział majątku wspólnego małżonkowie mogą sporządzić samodzielnie w formie zwykłej pisemnej. Z kolei gdy w skład majątku wspólnego małżonków wchodzi nieruchomości to umowa o podział majątku wspólnego aby wywoływała skutki prawne musi zostać zawarta w formie aktu notarialnego. Koszty notarialne związane z umownym podziałem majątku wspólnego małżonków obejmującym nieruchomości to opłaty sądowe za dokonanie zmian w księdze wieczystej/założenie księgi wieczystej oraz taksa notarialna, której wysokość jest zależna od wartości majątku wspólnego. Wysokość taksy notarialnej reguluje Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie maksymalnych stawek taksy notarialnej z dnia 28.06.2004 r. /tj. z dnia 11 sierpnia 2020 r. (Dz.U. z 2020 r. poz. 1473)/.

Przykładowo: gdy majątek wspólny małżonków wartý jest powyżej 60 000 zł do 1 000 000 zł to taksa notarialna wyniesie 1010 zł + 0,4% od nadwyżki powyżej 60 000 zł (do obliczonej kwoty należy doliczyć podatek VAT – stawka 23 %).

Sądowy podział majątku wspólnego małżonków najczęściej dokonywany jest gdy **NIE MA ZGODY** pomiędzy małżonkami/byłymi małżonkami co do podziału ich majątku wspólnego. Jednakże strony (małżonkowie/byli małżonkowie) będące zgodne co do podziału ich majątku wspólnego np. w skład, którego wchodzi nieruchomości mogą zdecydować się na tryb sądowy z uwagi na niższe opłaty aniżeli przy trybie umownym (taksa notarialna).

W przypadku sądowego podziału majątku wspólnego:

- podział obejmuje cały majątek wspólny ewentualnie majątek, który nie został podzielony po dokonaniu umownego podziału,
- wartość przedmiotów wchodzących w skład majątku określana jest według kryteriów obiektywnych - cen rynkowych,
- podział dokonany jest co do zasady przez podział fizyczny przedmiotów majątkowych wchodzących w skład majątku wspólnego,
- sąd decyduje o wysokości i terminach ewentualnych spłat czy dopłat.

W toku postępowania sądowego o podział majątku wspólnego małżonkowie mogą dochodzić m.in.:

- ✓ ustalenia nierównych udziałów w majątku wspólnym,
- ✓ zwrotu wydatków, nakładów i innych świadczeń z majątku wspólnego na rzecz majątku osobistego,

- ✓ zwrotu wydatków, nakładów i innych świadczeń z majątku osobistego na rzecz majątku wspólnego,
- ✓ ustalenia, czy dana rzecz lub prawo wchodzi w ogóle w skład majątku wspólnego.

Pamiętaj! Nie można żądać zwrotu wydatków i nakładów zużytych w celu zaspokajania potrzeb rodziny, chyba że zwiększyły wartość danego majątku w chwil ustania wspólności, np. sfinansowanie z majątku osobistego remontu wspólnego mieszkania.

WNIOSEK O PODZIAŁ MAJĄTKU WSPÓLNEGO co powinien zawierać:

1. oznaczenie Sądu (co do zasady sąd rejonowy - w okręgu, którego znajduje się majątek wspólny, gdy wnosimy o podział majątku w trakcie rozwodu – sąd okręgowy, który rozpatruje pozew o rozwód).
2. imiona i nazwiska oraz adresy zamieszkania stron, numer PESEL wnioskodawcy,
3. oznaczenie rodzaju pisma (czyli tytuł „Wniosek o podział majątku wspólnego małżonków”),
4. treść wniosku,
5. dowody na poparcie przytoczonych okoliczności,
6. uzasadnienie,
7. podpis wnioskodawcy (na końcu pisma),
8. wymienienie załączników (czyli wszystkich dokumentów, które składasz do sądu razem z wnioskiem).

W treści wniosku należy precyzyjnie określić:

- skład majątku wspólnego małżonków (wszystkie ruchomości i nieruchomości, a także środki zgromadzone na rachunkach bankowych oraz otwartych funduszach emerytalnych),
- wartość majątku wspólnego małżonków (w zaokrągleniu w górę do pełnej złotówki),
- dowód na okoliczność ustania wspólności majątkowej (np. w przypadku rozwodu – załączenie wyroku rozwodowego lub ewentualnie wskazanie który sąd taki wyrok wydał i sygnatury akt postępowania),
- któremu z małżonków mają przypaść konkretne składniki majątku,
- czy żądasz od drugiego małżonka spłaty z tytułu wyrównania udziałów w majątku wspólnym.

Koszty sądowego podziału majątku wspólnego małżonków -> **Opłata sądowa od wniosku o podział majątku wspólnego** -> opłata stała (niezależna od wartości majątku wspólnego) w kwocie **1.000,00 zł**. Jeżeli wniosek zawiera zgodny projekt podziału, pobiera się opłatę stałą w kwocie **300,00 zł**.

UWAGA! Roszczenie o podział majątku wspólnego małżonków **nie podlega przedawnieniu**. Oznacza to, że z żądaniem podziału można wystąpić w każdym czasie, nawet kilka lub kilkanaście lat po ustaniu wspólności majątkowej między małżonkami.

Autor: Anna Rentflejsz – Radca Prawny

Strona 9

3. Darowizna w rodzinie a spadek– czym jest zaliczenie darowizny na schedę spadkową?

Dość często w szczególności „starsi” członkowie rodziny chcą za swojego życia rozdysponować swoim majątkiem i w ten sposób uniknąć w przyszłości nieporozumień pozostałych członków rodziny, dlatego decydują się na zawarcie umowy darowizny. Zgodnie z przepisami prawa spadkowego, darowizny dokonane przez spadkodawcę za życia podlegają zaliczeniu zarówno na **poczet schedy spadkowej** przy dziedziczeniu ustawowym, jak i **doliczeniu do substratu zachowku**.

Zgodnie z art. 888 § 1 Kodeksu Cywilnego, przez umowę darowizny DARCZYŃCA **zobowiązuje się do bezpłatnego świadczenia** na rzecz OBДАРOWANEGO kosztem swego majątku.

STRONY DAROWIZNY to **darczyńca** (osoba przekazująca darowiznę) oraz **obdarowany** (otrzymująca darowiznę).

PRZEDMIOT DAROWIZNY -> może być zarówno takie **prawo lub rzecz, które stanowi element mienia darczyńcy** w chwili zawierania umowy darowizny, jak i **prawo lub rzecz przyszła**, które może w przyszłości stać się elementem mienia darczyńcy.

Minimalną konieczną treść darowizny stanowią oświadczenia woli darczyńcy oraz obdarowanego, w których strony dojdą do porozumienia:

1. co będzie przedmiotem darowizny,
2. że świadczenie tego przedmiotu nastąpi kosztem majątku darczyńcy,
3. że będzie mieć charakter nieodpłatny.

FORMA DAROWIZNY -> Art. 890 Kodeksu Cywilnego

§ 1. **Oświadczenie darczyńcy powinno być złożone w formie aktu notarialnego.** Jednakże umowa darowizny zawarta bez zachowania tej formy staje się ważna, jeżeli przyrzeczone świadczenie zostało spełnione.

§ 2. Przepisy powyższe nie uchybiają przepisom, które ze względu na przedmiot darowizny wymagają zachowania szczególnej formy dla oświadczeń obu stron.

UWAGA! Darowizna powinna być zawarta w formie szczególnej, jeżeli wymagają tego inne przepisy ze względu na jej przedmiot (dotyczy to np. rozporządzeń nieruchomością oraz prawami na nieruchomości bądź przedsiębiorstwem).

Kiedy darowizna zaliczana jest na poczet schedy spadkowej?

Scheda spadkowa -> w kodeksie cywilnym nie ma definicji legalnej schedy spadkowej, a jedynie uregulowane zostały zasady zaliczania darowizn lub zapisów windykacyjnych na jej poczet. Według słownika języka polskiego schedą to odziedziczony po kimś majątek. W świetle powyższego przez schedę spadkową należy rozumieć majątek, który spadkodawca pozostawił po sobie w momencie śmierci (także długi!) oraz to, co w formie darowizny (zapisów windykacyjnych) rozdysponował na rzecz zstępnych lub małżonka (o ile w umowie darowizny nie ma wyłączenia).

W przypadku **diedziczenia ustawowego** (brak ważnego testamentu) gdy **dział spadku następuje między zstępnymi (dzieci, wnuki, prawnuki) albo między zstępnymi (dzieci, wnuki, prawnuki) i małżonkiem**, spadkobiercy ci są wzajemnie zobowiązani do zaliczenia na schedę spadkową otrzymanych od spadkodawcy darowizn oraz zapisów windykacyjnych, **chyba że z oświadczenia spadkodawcy lub z okoliczności wynika, że darowizna lub zapis windykacyjny zostały dokonane ze zwolnieniem od obowiązku zaliczenia**. Co więcej spadkodawca może włożyć obowiązek zaliczenia darowizny lub zapisu windykacyjnego na schedę spadkową także na spadkobiercę ustawowego innego niż jego zstępny albo małżonek. Jednakże nie podlegają zaliczeniu na schedę spadkową drobne darowizny zwyczajowo w danych stosunkach przyjęte np. prezenty (darowizny) dokonywane z okazji urodzin, imienin, świąt lub innych okazji.

Powyższe oznacza, że jeżeli do działu spadku dochodzi między np. rodzeństwem lub rodzeństwem i jednym z rodziców (małżonkiem spadkodawcy), to **wszyscy oni są zobowiązani doliczyć do masy spadkowej darowizny** jakie wcześniej od spadkodawcy otrzymali. Zaliczenie darowizn na schedę spadkową ma na celu przywrócenie równowagi jeśli chodzi o korzyści majątkowe uzyskiwane w ramach dziedziczenia ustawowego przez poszczególnych spadkobierców.

PAMIĘTAJ! Zasady dotyczące zaliczania darowizn i zapisów windykacyjnych na schedę spadkową dotyczy tylko dziedziczenia ustawowego. Nie występuje ono w ogóle przy dziedziczeniu testamentowym, a więc gdy spadkobierca sporządził testament i w nim postanowił, kto ma być spadkobiercą i jaką część majątku spadkowego ma otrzymać. Co więcej w testamencie spadkodawca nie może też nałożyć na spadkobierców obowiązku zaliczenia darowizn czy zapisów windykacyjnych na ich schedy spadkowe.

W jaki sposób dokonuje się zaliczenia darowizny na schedę spadkową?

Zaliczenie na schedę spadkową przeprowadza się w ten sposób, że wartość darowizn lub zapisów windykacyjnych podlegających zaliczeniu dolicza się do spadku lub do części spadku, która ulega podziałowi między spadkobierców obowiązanych wzajemnie do zaliczenia, po czym oblicza się schedę spadkową każdego z tych spadkobierców, a następnie każdemu z nich zalicza się na poczet jego schedy wartość darowizny lub zapisu windykacyjnego podlegającej zaliczeniu. Wartość przedmiotu darowizny oblicza się **według stanu z chwili jej dokonania**, a **według cen z chwili działu spadku**. Z kolei wartość przedmiotu zapisu windykacyjnego oblicza się według stanu z chwili otwarcia spadku, a według cen z chwili działu spadku. Jednakże przy zaliczaniu na schedę spadkową nie uwzględnia się pożytków przedmiotu darowizny lub zapisu windykacyjnego.

Przykład: Dwoje dzieci dziedziczy po ojcu (brak testamentu). Są jedynymi spadkobiercami, dziedziczą więc po połowie. Do podziału jest majątek o wartości 1 000 000 zł, w tym darowizna dla córki - mieszkanie warte dziś 250 000 zł, które dostała od ojca jeszcze za jego życia. Do tego dochodzi dom ojca o wartości 500 000 zł i 250 000 zł jego oszczędności. W sumie więc 250 000 zł "starej" darowizny i 750 000 zł "nowego" spadku. Podziałowi na pół podlega ich łączna wartość. Nie jest więc tak, że dzieci dzielą między siebie na pół 750 000 zł. Dzielą całą 1 000 000 zł. Syn dostaje z tego 500 000 zł, a córka 250 000 zł, bo wcześniej już dostała mieszkanie, które aktualnie warte jest 250 000 zł.

Wartość otrzymanej darowizny przekracza schedę spadkową spadkobiercy – co w takiej sytuacji?

Jeżeli okaże się, że wartość darowizny lub zapisu windykacyjnego podlegających zaliczeniu przewyższa wartość schedy spadkowej, która przysługuje danemu spadkobiercy, to spadkobierca ten nie będzie zobowiązany do zwrotu nadwyżki. Jednakże w takiej sytuacji przy dziele spadku nie uwzględnia się ani tej darowizny lub zapisu windykacyjnego, ani w ogóle tego spadkobiercy, tak jak gdyby go w ogóle nie było (przyjmuje się bowiem, że otrzymał on już należną mu część majątku spadkowego). Wówczas dział spadku przeprowadza się pomiędzy pozostałymi spadkobiercami.

Przykład: Gdyby więc córka z naszego przykładu dostała od ojca w ramach darowizny 600 000 zł przy masie spadkowej wartej 1 000 000 zł, to nie musiałaby bratu zwracać 100 000 zł do przypadającego dla niego udziału w połowie spadku, zaś brat otrzymałby 400 000 zł.

Czy koszty wychowania i wykształcenia mogą podlegać zaliczeniu do spadku?

Zgodnie z przepisami prawa spadkowego oprócz darowizn i zapisów windykacyjnych, na schedę spadkową mogą być zaliczone również poniesione przez spadkodawcę na rzecz zstępnego koszty wychowania oraz wykształcenia ogólnego i zawodowego, jeśli koszty te przekraczają przeciętną miarę przyjętą w danym środowisku. Należy tutaj porównać koszty ponoszone w danym środowisku z kosztami, jakie rzeczywiście zostały poniesione przez spadkodawcę. Tylko jeśli różnica między tymi kosztami będzie ewidentna, to wówczas będzie możliwe zaliczenie nadwyżki tych kosztów na schedę spadkową.

Czy darowizna dokonana na rzecz wstępnego spadkobiercy np. ojca podlega zaliczeniu na poczet schedy spadkowej spadkobiercy np. syna?

W myśl art. 1041 Kodeksu Cywilnego, dalszy zstępny spadkodawcy obowiązany jest do zaliczenia na schedę spadkową darowizny oraz zapisu windykacyjnego dokonanych przez spadkodawcę na rzecz jego wstępnego.

Przykładowo można wskazać następujące sytuacje gdy może dojść do dokonania przez spadkodawcę darowizny (zapisu windykacyjnego) na rzecz wstępnego spadkobiercy, która będzie podlegała zaliczeniu na poczet jego schedy spadkowej:

1. wstępny np. ojciec otrzyma darowiznę, ale umrze wcześniej niż spadkodawca np. dziadek (jego zstępni np. wnuki dochodzą do dziedziczenia, ale na potrzeby ustalania należnych im sched spadkowych darowizna uczyniona na rzecz wstępnego musi zostać zaliczona);
2. wstępny otrzyma darowiznę, ale będzie traktowany tak, jakby nie dożył otwarcia spadku, bo np. spadek odrzuci (jego zstępni, dochodząc do dziedziczenia, również muszą zaliczyć na poczet należnych im sched spadkowych otrzymaną przez niego darowiznę);
3. spadkodawca sporządzi testament, w którym ustanowi zapis windykacyjny na rzecz swojego spadkobiercy ustawowego, lecz nie powoła spadkobiercy (co jest dopuszczalne); tymczasem spadkobierca ustawowy otrzymujący przysporzenie z tytułu zapisu windykacyjnego spadek odrzuci, lecz zapis windykacyjny przyjmie (jego zstępni, dochodząc do dziedziczenia, muszą zaliczyć na poczet należnych im sched spadkowych wartość przysporzenia uzyskanego przez wstępnego tytułem tego zapisu windykacyjnego).

Powyższe regulacje znajdują również zastosowanie w sytuacji, w której spadkodawca uczynił darowiznę lub zapis windykacyjny na rzecz swojej synowej albo zięcia, a do dziedziczenia z ustawy dochodzą dzieci syna i synowej albo córki i zięcia oraz inni zstępni spadkodawcy lub jego małżonek. Przepis ten stanowi wszakże o obowiązku zaliczenia na schedę spadkową „dalszego zstępnego spadkodawcy”, darowizn lub zapisów windykacyjnych uczynionych na rzecz „jego wstępnego”, nie zawężając tej ostatniej kategorii do wstępnych spadkobiercy będących jednocześnie zstępnymi spadkodawcy.

Darowizna nie wchodzi do masy spadkowej gdy:

- spadkodawca złożył oświadczenie o wyłączeniu danego przedmiotu darowizny z obowiązku zaliczenia go na schedę spadkową (**Pamiętaj! aby np. w umowie darowizny, testamencie czy odrębnym dokumencie zamieścić zapis o wyłączeniu darowizny ze schedy spadkowej**);
- dokonano drobnej darowizny zwyczajowo w danych stosunkach przyjętej np. prezenty (darowizny) dokonywane z okazji urodzin, imienin, świąt lub innych okazji;
- sporządzono testament (wtedy przepisy o schedzie spadkowej nie obowiązują).

UWAGA!!!! Wykluczenie darowizny ze schedy spadkowej nie oznacza wyłączenia majątku do **wyliczania należnego zachowku** dla pozostałych spadkobierców.

Autor: Anna Rentflejsz – Radca Prawny